ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 13ης Ιουνίου 1996 *

Στην υπόθεση C-170/95,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Cour de cassation του Βελγίου προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Office national de l'emploi

και

Calogero Spataro,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 69, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida και C. Gulmann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Office national de l'emploi, εκπροσωπούμενος από τον Georges Lewalle, δικηγόρο Λιέγης,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον Jan Devadder, directeur d'administration του Υπουργείου Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας για την Ανάπτυξη,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από την Catherine de Salins, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον Claude Chavance, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στην ίδια διεύθυνση,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τη Μαρία Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Office national de l'emploi, εκπροσωπουμένου από τον δικηγόρο Georges Lewalle, της Βελγικής Κυβερνή-

σεως, εκπροσωπουμένης από τον Jan Devadder, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον Claude Chavance, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τη Μαρία Πατακιά, κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Απριλίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 15ης Μαΐου 1995, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Ιουνίου 1995, το Cour de cassation του Βελγίου υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 69, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6, στο εξής: κανονισμός).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Office national de l'emploi (στο εξής: Onem) και του Spataro όσον αφορά τη χορήγηση παροχών ανεργίας.

3 Ενώ ήταν άνεργος και ελάμβανε αποζημίωση στο Βέλγιο, ο Spataro εγκατέλειψε τη χώρα αυτή τον Ιούλιο του 1985, προκειμένου να αναζητήσει εργασία στην Ιταλία. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 69, παράγραφος 1, του κανονισμού, διατήρησε το δικαίωμα λήψεως βελγικών επιδομάτων ανεργίας επί τρεις μήνες.

4 Ο ενδιαφερόμενος, επειδή δεν βρήκε εργασία στην Ιταλία, επέστρεψε, μετά τη λήξη της τρίμηνης αυτής προθεσμίας, και εγκαταστάθηκε στο Βέλγιο, όπου βρήκε εκ νέου εργασία στις αρχές του 1986. Εντούτοις, λίγες εβδομάδες αργότερα, κατέστη εκ νέου άνεργος και ζήτησε να του χορηγηθούν επιδόματα ανεργίας. Ο Onem αρνήθηκε να του χορηγήσει τα επιδόματα αυτά με την αιτιολογία ότι δεν είχε εργαστεί εκ νέου στο Βέλγιο επί τρεις μήνες, όπως απαιτεί το άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού. Ο Onem έκρινε εξάλλου ότι ο Spataro δεν πληρούσε τους όρους της δοκιμαστικής περιόδου (stage) που προβλέπει η βελγική νομοθεσία (άρθρα 118 επ. του βασιλικού διατάγματος της 20ής Δεκεμβρίου 1963, περί απασχολήσεως και ανεργίας, στο εξής: βασιλικό διάταγμα).

5 Ο ενδιαφερόμενος άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του tribunal du travail της Λιέγης, το οποίο δέχθηκε το αίτημά του. Σε δεύτερο βαθμό, το cour du travail της Λιέγης επικύρωσε την απόφαση του tribunal, κρίνοντας ιδίως ότι, αν και το άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού απαιτεί από τον άνεργο που επιστρέφει στο Βέλγιο να έχει εργαστεί επί τρίμηνο προκειμένου να ανακτήσει το δικαίωμα λήψεως παροχών στο κράτος αυτό, δεν εξαρτά από την προϋπόθεση αυτή την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών. Το cour du travail διαπίστωσε όμως ότι ο Spataro μπορούσε να δικαιολογήσει άνω των 450 ημερών εργασίας ή εξομοιουμένων προς αυτές κατά την περίοδο των 27 μηνών που είχαν προηγηθεί της αιτήσεώς του περί χορηγήσεως επιδόματος, όπως το επιβάλλουν οι όροι της δοκιμαστικής περιόδου που προβλέπει το βασιλικό διάταγμα για την κτήση του δικαιώματος επιδομάτων.

6 Το Cour de cassation, το οποίο στη συνέχεια επελήφθη κατόπιν ασκήσεως αναιρέσεως από τον Onem, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει η παράγραφος 4 του άρθρου 69 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, υπό τη μορφή που έλαβε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83, την έννοια ότι ο όρος να έχει ο άνεργος εργαστεί τουλάχιστον επί τρεις μήνες μετά την επιστροφή του στο Βέλγιο έχει εφαρμογή, οσάκις ο άνεργος δεν

επικαλείται το άρθρο 123 του βασιλικού διατάγματος της 20ής Δεκεμβρίου 1963 προκειμένου να υποστηρίξει ότι διατήρησε το δικαίωμά του επί των επιδομάτων ανεργίας, αλλά αποδεικνύει ότι πληροί, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του, τις προϋποθέσεις της δοκιμαστικής περιόδου για την απόκτηση του δικαιώματος επί των επιδομάτων αυτών;»

7 Καταρχάς, πρέπει να υπομνηστεί ότι το άρθρο 69 του κανονισμού παρέχει στον μισθωτό που είναι άνεργος τη δυνατότητα να απαλλάσσεται για ορισμένη περίοδο από την επιβαλλομένη από τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους μέλους υποχρέωση να τίθεται στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του κράτους αυτού, χωρίς ωστόσο να χάνει το δικαίωμα λήψεως παροχών ανεργίας, προκειμένου να μπορεί να αναζητήσει εργασία σε άλλο κράτος μέλος. Κατά την παράγραφο 1, στοιχείο γ', του άρθρου αυτού, η παρεχομένη στον εργαζόμενο διευκόλυνση περιορίζεται σ' ένα τρίμηνο από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να είναι στη διάθεση των υπηρεσιών απασχολήσεως του αρμοδίου κράτους.

8 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, με την απόφαση της 19ης Ιουνίου 1980, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 41/79, 121/79 και 796/79, Testa (Συλλογή τόμος 1980/ΙΙ, σ. 319), το Δικαστήριο έκρινε ότι ο μισθωτός που επιστρέφει στο αρμόδιο κράτος μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας δεν μπορεί πλέον, δυνάμει του άρθρου 69, παράγραφος 2, να επικαλείται έναντι του αρμοδίου κράτους το δικαίωμα λήψεως των παροχών, εκτός εάν η προμνησθείσα προθεσμία παρατείνεται κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής.

9 Το άρθρο 69, παράγραφος 4, του οποίου την ερμηνεία ζητεί το αιτούν δικαστήριο, είναι ειδική διάταξη και αφορά την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών από τον άνεργο που επιστρέφει στο Βέλγιο μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας. Κατά τη διάταξη αυτή, για την ανάκτηση του δικαιώματος αυτού, ο εργαζόμενος πρέπει να έχει εργαστεί στη χώρα αυτή επί τρεις τουλάχιστον μήνες αφότου επέστρεψε σ' αυτή.

10 Με την απόφαση της 10ης Μαΐου 1990, C-163/89, Di Conti (Συλλογή 1990, σ. I-1829), το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάταξη αυτή δεν μπορεί να ερμηνεύεται

χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της βελγικής νομοθεσίας και ιδίως του άρθρου 123 του βασιλικού διατάγματος, δυνάμει του οποίου ο εργαζόμενος που κατέστη άνεργος διατηρεί την ιδιότητα του δικαιούχου επιδομάτων ανεργίας, οσάκις η αποζημίωσή του διεκόπη μόνο για περίοδο μικρότερη από τρία έτη. Το Δικαστήριο έκρινε επομένως ότι ο άνεργος που επιστρέφει στο Βέλγιο μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας που ορίζει το άρθρο 69, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού ανακτά το ευεργέτημα του βελγικού συστήματος παροχών ανεργίας μόνον υπό την προϋπόθεση, αφενός, να έχει διατηρήσει την ιδιότητα του δικαιούχου δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας και, αφετέρου, να έχει εργαστεί, μετά την επιστροφή του στο Βέλγιο, επί τρεις τουλάχιστον μήνες.

11 Το υποβληθέν ερώτημα αφορά το αν η τελευταία αυτή προϋπόθεση, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού, έχει επίσης εφαρμογή όταν ο άνεργος δεν ισχυρίζεται ότι διατήρησε το δικαίωμα λήψεως επιδομάτων ανεργίας δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας (άρθρο 123 του βασιλικού διατάγματος), αλλά πληροί, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του, τις προϋποθέσεις που προβλέπει η νομοθεσία αυτή (άρθρο 118 του βασιλικού διατάγματος) για την απόκτηση τέτοιου δικαιώματος.

12 Ο Onem και η Βελγική Κυβέρνηση προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση. Υποστηρίζουν, κυρίως, ότι το άρθρο 69, παράγραφος 4, θα καθίστατο κενό περιεχομένου αν η υποχρέωση να έχει εργαστεί επί τρεις τουλάχιστον μήνες μετά την επιστροφή στο Βέλγιο, την οποία επιβάλλει ρητώς, δεν είχε εφαρμογή σε κατάσταση όπως αυτή που περιγράφει το εθνικό δικαστήριο.

13 Η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή προτείνουν, αντιθέτως, αρνητική απάντηση. Ισχυρίζονται ιδίως ότι η επίμαχη διάταξη, η οποία αφορά μόνον την ανάκτηση του δικαιώματος επί των παροχών του ανέργου που επιστρέφει στο Βέλγιο, δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να καθιστά την κτήση του δικαιώματος αυτού από διακινούμενο εργαζόμενο δυσχερέστερη σε σχέση με εργαζόμενο που έχει υπαχθεί μόνο στη βελγική νομοθεσία.

14 Η τελευταία αυτή επιχειρηματολογία δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

15 Πρώτον, πρέπει να υπομνηστεί ότι, όπως τόνισε το Δικαστήριο στη σκέψη 12 της προμνησθείσας αποφάσεως Di Conti, το άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού περιορίζεται στο να απαιτεί, για την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών, ο επιστρέφων στο Βέλγιο άνεργος να έχει εργαστεί εκεί εκ νέου επί τρεις μήνες· αφορά επομένως την ανάκτηση και όχι την κτήση του δικαιώματος λήψεως των παροχών. Εξάλλου, η διάταξη αυτή δεν έχει θεσπισθεί σε συνάρτηση με τις προϋποθέσεις κτήσεως του δικαιώματος λήψεως επιδομάτων ανεργίας κατά τη βελγική νομοθεσία, αλλά ως αντάλλαγμα της παρεχομένης από τη νομοθεσία αυτή δυνατότητας διατηρήσεως του δικαιώματος λήψεως των παροχών επί αρκετά μακρό χρονικό διάστημα, χωρίς ωστόσο να παραμένουν οι άνεργοι στη διάθεση των βελγικών υπηρεσιών απασχολήσεως (βλ. προμνησθείσα απόφαση Di Conti, σκέψη 16).

16 Δεύτερον, μολονότι είναι αληθές ότι, όπως έχει υπομνηστεί στη σκέψη 7 της παρούσας αποφάσεως, ο διακινούμενος εργαζόμενος χάνει το δικαίωμα λήψεως παροχών κατά τη νομοθεσία του αρμοδίου κράτους αν δεν επιστρέψει σ' αυτό πριν από τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας, αυτό δεν σημαίνει ωστόσο ότι δεν μπορεί να ανακτήσει το δικαίωμα αυτό υπό τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους κανονικές προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, η μη ύπαρξη δυνατότητας ανακτήσεως θα τον έθετε σε δυσμενέστερη θέση σε σχέση με την περίπτωση που δεν είχε ζητήσει να τύχει του ευεργετήματος των διατάξεων του άρθρου 69 του κανονισμού. Η υποστηριζόμενη από τον Onem και τη Βελγική Κυβέρνηση ερμηνεία θα είχε επομένως ως αποτέλεσμα να αποθαρρύνει την κινητικότητα των αναζητούντων εργασία, στη διευκόλυνση της οποίας αποβλέπουν ακριβώς οι διατάξεις αυτές, καθιστώντας τη λήψη των παροχών ανεργίας από τον εργαζόμενο που χρησιμοποίησε τη δυνατότητα που του παρέχει το άρθρο 69 δυσχερέστερη σε σχέση με το σύνολο των εργαζομένων στο Βέλγιο (βλ. προμνησθείσα απόφαση Di Conti, σκέψη 13).

17 Επομένως, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού αφορά όχι την κτήση, αλλά την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως παροχών από τον άνεργο που επιστρέφει στο Βέλγιο μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας που ορίζει η παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ιδίου άρθρου. Η διάταξη αυτή δεν επιτρέπει την άρνηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών του ανέργου ο οποίος, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του, πληροί τους όρους που απαιτεί η βελγική νομοθεσία για την κτήση τέτοιου δικαιώματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

18 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική και η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα)

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 15ης Μαΐου 1995 το Cour de cassation του Βελγίου, αποφαίνεται:

Το άρθρο 69, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, αφορά όχι την κτήση, αλλά την ανάκτηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών του ανέργου ο οποίος επιστρέφει στο Βέλγιο μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας που ορίζει η παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ιδίου άρθρου. Η διάταξη αυτή δεν επιτρέπει την άρνηση του δικαιώματος λήψεως των παροχών του ανέργου ο οποίος, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεώς του, πληροί τους όρους που απαιτεί η βελγική νομοθεσία για την κτήση τέτοιου δικαιώματος.

Puissochet Moitinho de Almeida Gulmann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Ιουνίου 1996.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του τρίτου τμήματος

J.-P. Puissochet